

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกปัจจุบันเป็นโลกที่ข้อมูลข่าวสารแพร่หลายทั่วถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศต่าง ๆ เหมือนอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันอย่าง ไร้พรมแดน ส่งผลให้มีความเปลี่ยนแปลงในสภาพสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และมีผลกระทบที่ค่อนข้างสูงต่อวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกชนและสังคม ซึ่งเป็นไปอย่างกว้างขวางครอบคลุมทั่วถึงในระดับโลก ดังจะเห็นได้จากสภาพเศรษฐกิจ การเมืองสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทยขณะนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในอัตราที่ค่อนข้างสูง โดยมีภาคเศรษฐกิจเป็นตัวนำและตัวกำหนดที่สำคัญ กล่าวได้ว่า ทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ประเทศไทยมีความก้าวหน้าและมั่นคงทางเศรษฐกิจขึ้นในระดับหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความแตกต่างระหว่างรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น ปัญหาทางสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาความอ่อนล้า ล้มสลายของครอบครัวและชุมชน ทำให้รากฐานทางด้านจริยธรรม และคุณธรรมของสังคมไทยเริ่มผุพัง และเป็นผลให้ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด โรคเอดส์ และโสเภณีเด็ก ฯลฯ แพร่ระบาดไปในสังคมไทยอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2538 : 28)

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้วัฒนธรรมอันเป็นความภาคภูมิใจดั้งเดิมคู่กับความเป็นชาติไทยมานานต้องเสื่อมสลายลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในหลายประการ อันได้แก่ ปัญหาจัดการศึกษาจะจัดอย่างไรให้เกิดความสมดุลกันระหว่างความเจริญเติบโตทางวัตถุและความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ความเจริญทางด้านจิตใจ เพื่อไม่ให้มีปัญหาทางด้านสังคมในอนาคตมากกว่าเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งปัญหาที่ว่า จะจัดการศึกษาอย่างไรให้เกิดความสมดุลกันระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่ออุปโภค บริโภคและการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้มีกินมีใช้ ถึงรุ่นลูกหลานต่อไป ดังนั้น คุณลักษณะของคนไทยในอนาคตต้องเป็นคนคิดกว้าง คิดไกล มีคุณธรรม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม มีวิจรรณญาณที่ดีเป็นคนที่มีคุณภาพเข้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากล (อำรุง จันทวานิช . 2542 : 5)

ปัญหาและความกดดันดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยต้องกลับมาทบทวนทิศทางการพัฒนาประเทศ การศึกษาถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาประเทศให้เป็นที่พึงประสงค์ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับและตอบสนองความต้องการและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งในอดีตการศึกษามีบทบาทสำคัญที่ช่วยชาติบ้านเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาบ้านเมืองให้ก้าวหน้ามาถึงปัจจุบันนี้ ประเวศ วะสี (2534 : 82) ได้สรุปปัญหาทางการศึกษาไว้ 8 ประการ ดังนี้

ประการแรก การศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาในอดีต แต่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและอนาคตประการที่ 2 ไม่มีความเสมอภาคทางการศึกษาของชนบทและในเมืองทำให้เกิดการกระจุกตัวของการจัดการศึกษา ประการที่ 3 คุณภาพทั่วไปยังอ่อนและมีความแตกต่างของสถานศึกษา ประการที่ 4 การบริหารจัดการอยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารน้อยประการที่ 5 ขาดเอกภาพในการบริหารจัดการมีหลายกระทรวง หลายหน่วยงานที่จัดการศึกษาประการที่ 6 การศึกษาไทยไม่สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติทั้งด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ประการที่ 7 มีการแข่งขันกันเพื่อเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงรวมทั้งผู้ปกครองต้องจ่ายเงินพิเศษเพื่อให้บุตรหลานได้เข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียง และประการสุดท้าย ผู้เรียนต้องเรียนเนื้อหาวิชาด้วยการท่องจำ ไม่มีโอกาสแสดงออกไม่มีความสุขในการเรียน

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์และปัญหาการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะคุณภาพของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้สามารถเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุข

สิ่งที่รัฐได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์อันเชี่ยวกรากก็คือ การกำหนดบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2542 ให้ปวงชนชาวไทยได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วถึงและเป็นธรรม โดยนักวิชาการสองท่าน คือ อารุง จันทวานิช และ ไพบุลย์ แจ่มพงษ์ (2542 : 5) ได้ให้ความเห็นว่าปัจจัยนำเข้าและกระบวนการที่ต้องได้รับการพัฒนาทันที ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา กระบวนการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และหลักสูตร

สำหรับหลักสูตรและการจัดการศึกษานั้น จะเห็นว่า ในมาตราที่ 29 ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กล่าวไว้ว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน ประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการศึกษา อบรม แสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จัก เลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความ ต้องการ (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. 2544 : 4)

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542 : 16) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า ในช่วงของการ ปรับเปลี่ยนหลายสิ่งหลายอย่างทางการศึกษาขณะนี้ สิ่งหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการต้องการให้เกิด ขึ้นอย่างจริงจัง แม้ว่าจะมีการกำหนดและเน้นย้ำอยู่เสมอในช่วงที่ผ่านมา แต่ยังไม่ประสบผล ก็คือ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน (2545 : 1) ที่พบว่า แม้หลักสูตร จะเป็นข้อกำหนดที่สำคัญที่สุด ซึ่งเป็นตัวบ่งบอกจุดหมาย ปลายทางของการศึกษา แต่ผลการศึกษากลับพบว่า การใช้หลักสูตรมีข้อจำกัดหลายประการ อัน ได้แก่ การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริง ของ สถานศึกษาและท้องถิ่น

สำหรับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็น หลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา โครงสร้างความรู้ของหลักสูตรมุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้ เรียนมีความรู้ ทักษะ ค่านิยม และการจัดการ ที่สำคัญหลักสูตรฉบับนี้ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้า มามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2533 : 1-2) ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของนิคม ชมภูหลวง (2542 : 8) ที่ได้ให้ทัศนะว่า หลักสูตรฉบับนี้มีลักษณะ กว้างและไม่อาจประมวลรายละเอียดสาระความรู้ตามสภาพของสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นแต่ละแห่งได้ทั้งหมด เพราะความแตกต่างของ บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น การจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรแกนกลางเพียงฉบับเดียว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ทั้งหมด

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าในการจัดการศึกษาในปัจจุบันและแนวโน้มการจัดการ ศึกษาในอนาคตให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละท้องถิ่น

สำหรับแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการ (2536 : 5) ได้จัดทำแนวคำเนิการบริหารหลักสูตรขึ้นเพื่อจะทำได้ให้นำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แนวปฏิบัติดังกล่าวมี 5 ประการ ดังนี้ ประการแรก โรงเรียนได้ปรับปรุง หรือพัฒนาเนื้อหา กิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ประการที่ 2 โรงเรียนดำเนินการโดยเน้นผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งด้านความสามารถความคิด ค่านิยม ความรู้สึกชื่นชมและการปฏิบัติ ประการที่ 3 ครูใช้วิธีสอนที่หลากหลาย โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการ ประการที่ 4 นักเรียนมีพัฒนาการครบถ้วนตามที่ระบุไว้ในคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นจุดหมายของหลักสูตร และประการสุดท้าย หน่วยงานทางการศึกษาสนับสนุนส่งเสริมทางวิชาการและช่วยให้อำจารย์และผู้บริหารโรงเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

เมื่อพิจารณาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการและภูมิปัญญาของท้องถิ่น กรมวิชาการ (2536 : 6) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้เป็น 5 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกการปรับปรุงกรรมการเรียนการสอน ลักษณะที่ 2 การปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา ลักษณะที่ 3 การปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ลักษณะที่ 4 การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ และลักษณะสุดท้าย การจัดทำรายวิชาเนื้อหาขึ้นใหม่

นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 5) ได้เสนอแนะขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนแรก การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน โดยการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาสภาพเศรษฐกิจสังคม สภาพโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน รวมทั้งหลักสูตรแม่บท โดยได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการนำข้อมูลมากำหนดความต้องการจำเป็นโดยจัดอันดับความสำคัญ ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดเป้าหมาย หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยกำหนดให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา หรือเนื้อหากิจกรรมเป็นการพัฒนาวิธีสอนที่หลากหลาย ขั้นตอนที่ 5 การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู และสื่อการเรียนรู้ ซึ่งจัดทำขึ้นให้ตรงกับสภาพของท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นอย่างแท้จริง และขั้นตอน

สุดท้าย การปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งเป็น การนำไปทดลองใช้ ปรับปรุง และพัฒนาให้เกิดความ สมบูรณ์เหมาะสมกับท้องถิ่น

ดังนั้น ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ หลักสูตรนับเป็นแม่แบบที่สำคัญ และเป็น ดัชนีบ่งชี้ถึงคุณลักษณะของผู้เรียน แต่การจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรเดียวกันเหมือนกันหมดทั่ว ประเทศย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ทั้งนี้เพราะความต้องการที่หลากหลายของแต่ละท้องถิ่นที่แตก ต่างกันไปอาจเป็นอุปสรรคหนึ่งของการนำหลักสูตรไปใช้ สำหรับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้ให้ความสำคัญกับท้องถิ่นในการดำเนินการจัดการ ศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ชีวิตจริงของตนเอง เกิดความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น ก็คือ ในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนใด ๆ จะดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่มีหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบท ของชุมชนนั้นเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ หลักสูตรท้องถิ่นเป็นเครื่อง บ่งชี้หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โครงสร้างเนื้อหาและแนวดำเนิน การที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้นั่นเอง

จากความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถาน ศึกษา มีความสนใจศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรใน โรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยนิยามประชากรที่ศึกษาเป็นครูผู้สอน กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ด้วยเหตุผลที่ว่า ครูผู้สอน คือ ผู้นำหลักสูตรไปใช้และพฤติกรรม ของครูในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเรียนการสอนและส่งผลกระทบต่อคุณภาพการ ศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 64) และจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่า มีการจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพมากที่สุด ดังนั้น ครูผู้สอนในกลุ่มประสบการณ์ นี้ น่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยัง สนใจที่จะเปรียบเทียบการดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เพราะโรงเรียน 3 ขนาดนี้ มีปัจจัยในการบริหาร และบริบทที่แตกต่าง กัน การศึกษาในประเด็นดังกล่าวจะทำให้ทราบว่าโรงเรียนเหล่านี้ได้มีการดำเนินการบริหาร หลักสูตรอย่างไร มีปัญหาในการดำเนินการอยู่ในระดับใด

ซึ่งจะทำให้ได้รับผลการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น และ ยังประโยชน์ต่อผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอันที่จะ ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในสังกัด สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน แต่ละขนาดในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

สมมุติฐานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1. การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละขนาด มีความแตกต่างกัน
2. ปัญหาการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละ ขนาดมีความแตกต่างกัน

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้ปฏิบัติการสอนกลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ ที่ทำการ สอนในปีการศึกษา 2545 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หนองคาย จำนวนทั้งสิ้น 481 คน จำแนกตามขนาดโรงเรียน 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก จำนวน 123 คน ขนาดกลาง จำนวน 224 คน และขนาดใหญ่ จำนวน 134 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ได้ใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 40) แล้วทำการสุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มแบบ

แบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นภูมิ (Strata) ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 214 คน จำแนกตามขนาดโรงเรียน 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก จำนวน 57 คน ขนาดกลาง จำนวน 98 คน และขนาดใหญ่ จำนวน 59 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน คือ ใหญ่ กลาง และเล็ก

ตัวแปรตาม ได้แก่ การดำเนินงานและปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพที่มีต่อการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ประเด็นที่ทำการศึกษาคือ การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวทางของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มี 3 ด้าน คือ

1. ด้านการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น มี 10 ประการ ดังนี้
 - 1.1 การจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน
 - 1.2 การกำหนดความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น
 - 1.3 การกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 1.4 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา
 - 1.5 การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู เนื้อหารายวิชา สื่อการเรียน
 - 1.6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 1.7 การใช้สื่อการเรียนการสอน
 - 1.8 การวัดผลประเมินผล
 - 1.9 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
 - 1.10 การปรับปรุงและพัฒนา
2. ด้านปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มี 4 ประการ ดังนี้
 - 2.1 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

- 2.2 วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ในการสนับสนุนการศึกษา
- 2.3 งบประมาณ
- 2.4 การจัดการ
3. ด้านข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มี 4 ประการ ดังนี้
 - 3.1 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 3.2 วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ในการสนับสนุนการศึกษา
 - 3.3 งบประมาณ
 - 3.4 การจัดการ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. กลุ่มตัวอย่างทุกคน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านวิชาการและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นอย่างดี
2. กลุ่มตัวอย่างทุกคน ตอบแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะตามความเป็นจริง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **หลักสูตร** หมายถึง มวลความรู้และประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
2. **หลักสูตรท้องถิ่น** หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณภาพการดำรงชีวิต โดยพยายามใช้ทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต สภาพเศรษฐกิจ และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง
3. **การบริหาร** หมายถึง กระบวนการที่กลุ่มบุคคลดำเนินการตามภารกิจร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคอย่างเหมาะสม
4. **ท้องถิ่น** หมายถึง ชุมชนที่อยู่ในเขตบริการทางการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งในที่นี้หมายถึงอำเภอ คำบล หมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตจังหวัดหนองคาย
5. **การดำเนินงานบริหารหลักสูตรท้องถิ่น** หมายถึง การปฏิบัติการเกี่ยวกับการนำหลักสูตร มาใช้และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นอยู่ในขณะที่ทำวิจัย ในที่นี้

หมายถึง การดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นใน 10 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 5) คือ

5.1 การจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง การจัดทำข้อมูลท้องถิ่นเกี่ยวกับ อาชีพ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร ความต้องการของผู้เรียน และความพร้อมของโรงเรียน

5.2 การกำหนดความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น หมายถึง การสำรวจความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

5.3 การกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ หมายถึง การสำรวจความต้องการของท้องถิ่น เพื่อกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้

5.4 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา หมายถึง การจัดทำคำอธิบายรายวิชาและเนื้อหา การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น

5.5 การทำแผนการสอนและคู่มือครู หมายถึง การจัดทำเอกสารการสอน เพื่อให้ผู้สอนสามารถจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5.6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนของนักเรียนให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้

5.7 การใช้สื่อการเรียนการสอน หมายถึง การใช้วัสดุและครุภัณฑ์ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.8 การวัดและประเมินผล หมายถึง การวัดพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน การตีค่า คุณลักษณะของนักเรียน และการตัดสินผลการเรียน

5.9 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร หมายถึง การเผยแพร่เอกสารและวัสดุหลักสูตร

5.10 การปรับปรุงและพัฒนา หมายถึง การนำผลการทดลองใช้และผลการติดตามการติดตามการใช้หลักสูตร มาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. ปัญหาในการดำเนินงานบริหารหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง อุปสรรค หรือข้อจำกัดที่ทำให้การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

7. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้ และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรง ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ประสบด้วยตนเอง

หรือประสบการณ์ทางอ้อม ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้ที่สั่งสมสืบต่อกันมา

8. **กลุ่มโรงเรียน** หมายถึง กลุ่มโรงเรียนตามระเบียบว่าด้วยกลุ่มโรงเรียน พ.ศ. 2534 ซึ่งรวมโรงเรียนในเขตใกล้เคียงกันเพื่อบริหารงานภายใต้คณะกรรมการบริหาร โรงเรียน

9. **โรงเรียนประถมศึกษา** หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

10. **ขนาดของโรงเรียน** หมายถึง การแบ่งขนาดของโรงเรียนประถมศึกษาตามขนาด ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ไม่เกิน 120 คน

โรงเรียนขนาดกลาง เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 ถึง 300 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป

11. **มวลประสบการณ์** หมายถึง กลุ่มวิชาที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 5 กลุ่ม ที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ประกอบด้วยวิชาภาษาไทย และวิชาคณิตศาสตร์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาของชีวิตและสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ว่าด้วยกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ว่าด้วยประสบการณ์ ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

12. **กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ** หมายถึง หนึ่งในบรรดามวลประสบการณ์ 5 กลุ่ม ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นกลุ่มวิชาที่ว่าด้วย

ประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ ซึ่งจัดเนื้อหาเป็น 3 งาน คือ งานบ้าน งานเกษตร และงานเลือก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
2. ได้ทราบปัญหาในการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
3. ได้ทราบถึงผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานและปัญหาในการบริหารหลักสูตร ท้องถิ่นของโรงเรียนแต่ละขนาด ในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
4. เป็นแนวทางแก่ผู้สนใจในการทำการศึกษาเพื่อทำการวิจัยในครั้งต่อไป ซึ่งจะทำให้ ได้ข้อค้นพบใหม่ ๆ และเป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ทางการบริหารการศึกษา และการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นด้วย

Rajabhat Mahasarakham University